

OCZEKIWANIA SPOŁECZEŃSTWA WOBEC LASU – NA PRZYKŁADZIE ODWIEDZAJĄCYCH LEŚNY KOMPLEKS PROMOCYJNY LASY BESKIDU SĄDECKIEGO

Anna Janusz, Marcin Piszczek

Abstrakt

Środowisko leśne stanowi doskonale miejsce do wypoczynku, dla spragnionego kontaktu z przyrodą człowieka. Postanowiono zbadać preferencje odnośnie korzystania z zasobów leśnych wśród odwiedzających Leśny Kompleks Promocyjny Lasy Beskidu Sądeckiego. W celu określenia znaczenia lasu dla badanych osób, przeanalizowano czynniki, które motywują respondentów do wizyt w lesie. Poznanie oczekiwań ankietowanych odnośnie preferowanego wyglądu lasu oraz wyodrębnienie najważniejszych jego funkcji było przedmiotem badań. Ocenie poddano zapotrzebowanie na infrastrukturę turystyczną ze strony respondentów. Wytypowanie elementów pochodzenia antropogenicznego, które istotnie obniżają satysfakcję z pobytu w lesie, stanowiło cel badań.

Narzędzie badawcze stanowił oryginalny kwestionariusz ankietowy. Badania zostały wykonane w lesie, głównie na szlakach turystycznych oraz w pobliżu kolejki linowej w Paśmie Jaworzyny Krynickiej – Beskid Sądecki. Ankietowaniu poddano 152 respondentów, wiosną 2008 r.

Respondenci w zakresie wrażeń wizualno-estetycznych oczekują przede wszystkim czystego i zadbanego lasu. Preferowanym typem lasu, jest las mieszany o charakterze naturalnym. Zdaniem badanych najwięcej przyjemności dostarcza pobyt w lesie z dorodnym drzewostanem, bogatym w podszyt i runo. Wśród czynników, dla których respondenci odwiedzają las na pierwszy plan wysuwa się potrzeba wypoczynku. Mniej ważnymi czynnikami okazały się, potrzeba pozyskania owoców runa leśnego oraz możliwość obserwacji dzikich zwierząt.

Najistotniejszymi funkcjami lasu w opinii badanych osób są funkcje ekologiczne i ochronne, takie jak: dostarczanie tlenu, ochrona wód i gleb oraz spełnianie przez las funkcji bytowo-przestrzennych dla egzystencji organizmów żywych. Mniejsze znaczenie ma funkcja społeczna lasu kojarzona z możliwością wypoczynku, natomiast niewielki procent respondentów dostrzega produkcyjną funkcję lasu.

Badani w LKP wyrażają dezaprobatę dla barku kultury i świadomości ekologicznej wśród użytkowników lasu, którzy zaśmiecają, wjeżdżają na jego teren pojazdami mechanicznymi oraz puszczejają luzem psy. Opinia publiczna potępia bezpraw-

ne korzystanie z zasobów leśnych, domagając się zaostrzenia przepisów w tym zakresie i egzekwowania kar za ich naruszenie.

Słowa kluczowe: las, opinia publiczna, oczekiwania, preferencje, funkcje, LKP

PUBLICS OPINION AND EXPECTATION OF THE FOREST AREA – ON AN EXAMPLE OF VISITORS TO THE FOREST PROMOTION AREA BESKID SĄDECKI FOREST

Abstract

Society benefits from forest relaxation and active holiday. Present analysis will try to answer the following question: What are the preferences of the society regarding to benefits gained from the forest? In order to evaluate the importance of the forest for the visitors, Forest Promotion Area Lasy Beskidu Sądeckiego carried out a revision of importance of the deciding factors which motivate society to visit LKP. It was vital to evaluate the requirements of tourist infrastructure. Whereas stating the factors which most decrease satisfaction from the visit in a forest was a supplement to the problems connected with the issue of the scientific studies.

Instrument of research: One of the tools for the analysis was an inquiry questionnaire as well as a formal interview; this was done with a selection of candidates, approximately 30% of the population. The analysis was conducted within the forest area, mainly on the tourist's pathways and near the cable car entrance and exit points of Jaworzyna Mountain. The analysts questioned 152 people in the summer period of 2008.

Tourists, that visit the forestry area, expect to see a clean environment; in addition they expect to see a mixture of different tree species but without being seen as any artificial intervention. In their opinion the areas that excite them most are forests with very high growth, exceeding usual tree height. And they also like to see the lower plant growth for example different types of plant life and undergrowth. The main reason for people to visit the forestry area is that it relaxes them; secondly they are close to nature as well as they can pick different types of forest fruit. This was clear from the interviews taken at random.

The opinion of the interviewed persons is that the main function of the forest area is an ecological function, and protective function. It produces oxygen and helps to keep water and moisture within the ground of the forest. Another function of the forest is that it holds the earth together with its roots, and provides a habitat for plant and animal life.

Less important view of the people selected was the social function of the forest with it being a place to be visited by the general public, and the least important function was its productivity function.

The same group of people also criticized people that misused the forest area by leaving litter, driving heavy vehicles which tears up the ground and also letting their dogs go to the forest unattended, that is why we need to continue to educate

people on how to maintain the forestry area and to ensure that the people are fully aware of the destruction they can cause. People claimed that the law needs to be strengthened to have stronger punishment for the offenders that can have a negative effect on the forest area.

Key words: Public expectation of the forest, preference, forest function, Forest Promotion Area

Wstęp

Opinia publiczna coraz bardziej dostrzega i docenia znaczenie zasobów naturalnych w kształtowaniu warunków do egzystencji człowieka. Cechy środowiska leśnego sprawiają, że stanowi ono odskocznnię od zgiełku miast dla zurbanizowanego, spragnionego kontaktu z przyrodą społeczeństwa. Przebywający w lesie czerpią z jego zasobów, a jednocześnie oceniają jego kondycję zdrowotną i sposób zagospodarowania. W oparciu o poznanie i intuicję nazywają problemy, które ich zdaniem należy rozwiązywać, aby lepiej dbać o las. Podejmując decyzję odnośnie korzystania z zasobów leśnych, odwiedzający las sugerują się indywidualnymi, subiektywnymi preferencjami. Identyfikacja oczekiwań i potrzeb społeczeństwa względem lasu, stanowiła przedmiot badań.

Cel i metodyka badań

W celu poznania preferencji odnośnie korzystania z zasobów leśnych zbadano częstotliwość wizyt w lesie wśród odwiedzających LKP Lasy Beskidu Sądeckiego. Przeanalizowano upodobania w stosunku do składu gatunkowego oraz rodzaju lasu, w jakim respondenci najczęściej chcieliby przebywać. Dla oceny znaczenia lasu wśród osób odwiedzających LKP Lasy Beskidu Sądeckiego dokonano weryfikacji czynników, które motywują do wizyt w lesie. Poznanie najistotniejszych funkcji, jakie zdaniem ankietowanych spełnia ekosystem leśny, stanowiło przedmiot badań. Nie bez znaczenia było opracowanie rankingu form aktywności, jakim badani oddają się na łonie natury. Poznanie opinii społeczeństwa na temat zagospodarowania turystycznego lasu i zapotrzebowania na elementy leśnej bazy turystycznej stanowiło istotną kwestię do rozstrzygnięcia. Przedmiotem zainteresowań było również wyodrębnienie czynników pochodzenia antropogenicznego, które obniżają poziom satysfakcji z przebywania w lesie.

Narzędzie badawcze stanowił oryginalny kwestionariusz ankietowy (ryc. 6). Respondenci udzielili odpowiedzi na piętnaście pytań, część z nich miało budowę otwartą, co wymagało większego zaangażowania i głębszego wnikięcia w problematykę badań ze strony ankietowanych osób.

Zagadnienia ankiety podzielono na grupy tematyczne. Odpowiedzi na pierwszą z nich pozwoliły zbadać preferencje respondentów odnośnie cech wizualno-estetycznych lasu oraz określić częstotliwość wizyt w lesie. Ankietowanych poproszono o opisanie lasu marzeń, czyli takiego, w którym pobyt dostarczy radości i będzie

źródłem satysfakcji. Wiedzę na temat motywów, dla których respondenci odwiedzają las oraz ich oczekiwania względem lasu uzyskano zadając badanym osobom pytania otwarte. Kolejne zagadnienie ankiety dotyczyło funkcji lasu, a zadaniem respondentów było hierarchiczne uporządkowanie funkcji lasu od najważniejszych do najmniej istotnych. Zapotrzebowanie ze strony badanych na elementy infrastruktury turystycznej, zweryfikowano za pomocą pytań zamkniętych z przygotowanymi wariantami odpowiedzi. Ankietowani ustosunkowali się także do potrzeby eliminowania ze środowiska leśnego czynników pochodzenia antropogenicznego. Czynniki, które znacząco obniżają satysfakcję z pobytu w lesie poznano dzięki odpowiedziom badanych na pytanie otwarte. Respondenci oceniali także sposób prowadzenia gospodarki leśnej i kondycję zdrowotną drzewostanów na obszarze Leśnego Kompleksu Promocyjnego. Ankiętę zamykały pytania metryczkowe, które stanowiły źródło informacji na temat: miejsca zamieszkania, wykształcenia, wieku i płci respondentów.

Preferencje odnośnie korzystania z zasobów leśnych stanowią pochodną: wiedzy, gustów i emocji, jakich dostarcza kontakt z naturą. Ankietowani sugerując się subiektywnymi odczuciami, uzewnętrzniali swoje potrzeby i oczekiwania względem środowiska leśnego.

Badania o charakterze pilotażowym, miały na celu poznanie oczekiwań i określenie potrzeb dotyczących korzystania z zasobów leśnych wśród odwiedzających LKP Lasy Beskidu Sądeckiego. Zostały wykonane wiosną 2008 r., na terenie lasu: w miejscach biwakowania, na szlakach turystycznych, w pobliżu schronisk oraz kolejki linowej w Paśmie Jaworzyny Krynickiej. Ankietowaniu poddano 152 osoby, z czego 51% stanowili mężczyźni, a 49% kobiety. Wykształcenie wyższe deklaroowało 50% ankietowanych, średnie 41%, podstawowe 9%. Niemal 40% respondentów pochodziło z dużych miast, 45% przyznało się do pochodzenia z miasta poniżej 100 tys. mieszkańców, natomiast 15% jako miejsce zamieszkania wskazało wieś.

Wyniki badań

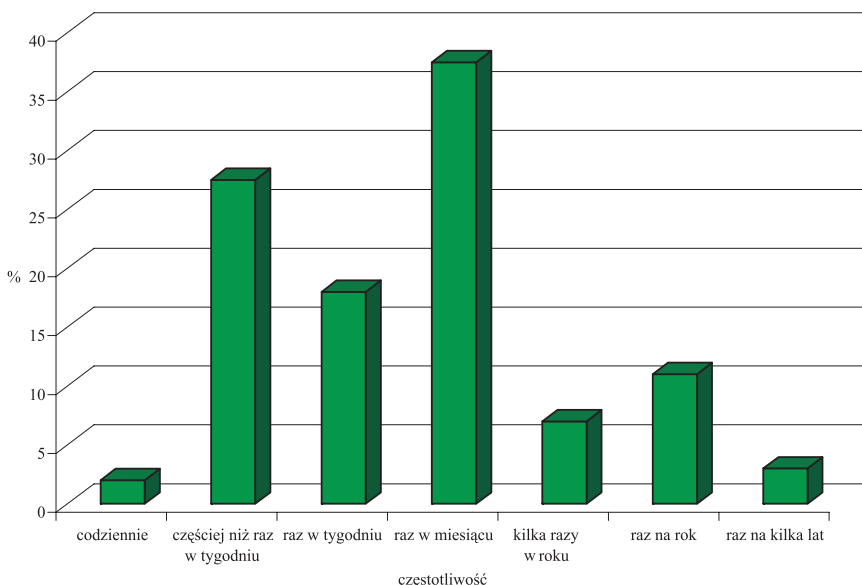
Oczekiwania odnośnie cech wizualno-estetycznych lasu, wśród odwiedzających LKP

Z badań przeprowadzonych na obszarze LKP Lasy Beskidu Sądeckiego wynika, że niemal 40% badanych przebywa w lesie raz w miesiącu, natomiast 25% deklaruje, iż częściej niż raz w tygodniu. Niewielki procent respondentów (2%) codziennie odwiedza las, natomiast 10% przyznaje, że przebywa w lesie raz w roku, a 2,5% badanych bywa w lesie raz na kilka lat (ryc. 1).

Wrażenia wizualno-estetyczne odgrywają niebagatelną rolę przy podejmowaniu decyzji odnośnie miejsca, w którym przebywanie, a w konsekwencji wypoczynek dostarczy satysfakcji.

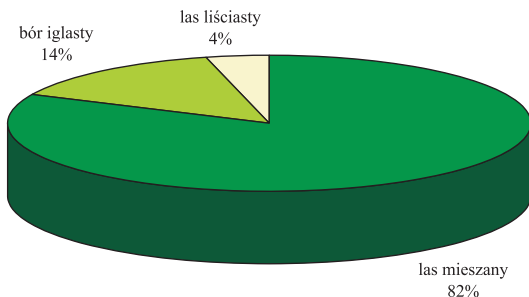
Respondenci w ponad 80% preferują pobyt w lesie mieszanym, obfitującym w różne gatunki drzew iglastych i liściastych. Bioróżnorodność w warstwie drzew, podszytu i runa w lesie mieszanym jest czynnikiem, przesądzającym o jego wyso-

kiej atrakcyjności. Nieliczni ankietowani (4%) wskazali na las liściasty (ryc. 2). Ponad 14% preferuje wypoczynek w borach iglastych (2% ankietowanych osób wskazało na zapach żywicy, jako czynnik motywujący do przebywania w borach).

Ryc. 1. Częstotliwość wizyt w lesie osób badanych na obszarze LKP Lasy Beskidu Sądeckiego (Opracowanie własne)

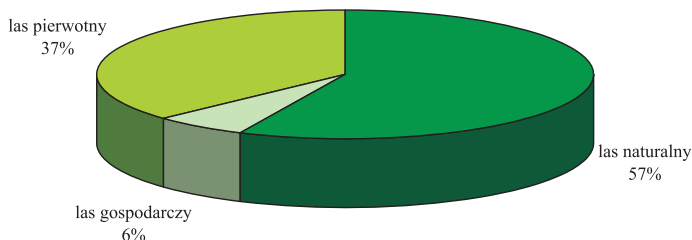
Fig. 1. Visit frequency of interviewed persons in the area of Forest Promotion Area Lasy Beskidu Sądeckiego

Ryc. 2. Preferencje odnośnie typu lasu, wśród odwiedzających Beskid Sądecki (Opracowanie własne)

Fig. 2. Preferences regarding the forest type expressed by interviewed persons in the area of Forest Promotion Area Lasy Beskidu Sądeckiego

Zdecydowana większość odwiedzających LKP – 57% deklaruje, iż najchętniej przebywałoby w lesie o charakterze zbliżonym do naturalnego, z którego człowiek pozyskuje użytki, lecz nie zmienia swoją działalnością naturalnej biocenozy (Murat 2005). Niemal 40% badanych preferuje pobyt w lesie o charakterze pierwotnym, w którym nie ma śladów ingerencji człowieka. Niespełna 6% badanych wyraża chęć przebywania i wypoczynku w lesie gospodarczym (ryc. 3).

Ryc. 3. Preferencje odnośnie rodzaju lasu, wśród odwiedzających Beskid Sądecki (Opracowanie własne)

Fig. 3. Preferences regarding the forest kind expressed by interviewed persons in the area of Forest Promotion Area Lasy Beskidu Sądeckiego

W celu zgłębienia wiedzy na temat preferowanego wyglądu lasu respondenci otrzymali za zadanie opisać cechy idealnego lasu. Niemal 16% ankietowanych wskazało na różnorodność biologiczną w lesie: bogactwo drzew, krzewów i obecność zwierząt. Las marzeń jawi się jako: czysty, zdrowy i zadbany, dla 9% badanych. Ponad 7% respondentów doceniło wysoki, drzewostan z bujnym podszytem, a 5% życzyłoby sobie obecności strumyka, potoku lub stawu w sąsiedztwie lasu.

Powody, dla których respondenci odwiedzają las

Wśród motywów, dla których badani w LKP odwiedzają las na pierwszym planie znalazły się potrzeba wypoczynku i rekreacji (46% wskazań). Kontakt z naturą to powód, dla którego 16% ankietowanych odwiedza las. Grzybobranie to czynnik, który motywuje niemal 12% badanych osób do wizyt w lesie. Możliwość obserwacji zwierząt leśnych i roślin była najistotniejsza dla 9% respondentów, natomiast 2,8% delektuje się śpiewem ptaków leśnych. Pozostałe czynniki, które mobilizują do wizyt w lesie to: chęć oderwania się od codzienności (4%), cele towarzyskie (3,2%), dla zdrowia i lepszego samopoczucia (2,7%), polowania (1%).

Respondenci oczekują spokoju i ciszy w lesie, 63,5% badanych wybrało taką odpowiedź. Przybywają do lasu, aby zaczerpnąć świeżego, zasobnego w tlen powietrza (25,2%). Oczekują czystego i zadbanego lasu – 7,5%, wyzwalającego pozytywne wrażenia estetyczne 3,7%.

Pobyt w lesie umożliwia aktywne spędzanie wolnego czasu, sprzyja rozwijaniu indywidualnych zainteresowań oraz uprawianiu różnego rodzaju hobby. Wśród od-

wiedzących LKP Lasy Beskidu Sądeckiego najpowszechniejszymi formami aktywności były: spacery 33%, zbiór grzybów 22%, zbiór owoców leśnych 16%, obserwacje zwierząt 14%, jazda na rowerze 6%, bieganie 2,3%, polowanie 1%, łowienie ryb 0,5% i jazda konno 0,5%. Niewielka grupa ankietowanych (3,5%) wskazała, iż las sprzyja kontemplacji i medytacjom.

Ponad 80% respondentów twierdzi, że las ma bardzo dobry wpływ na zdrowie psychofizyczne, natomiast 20% ocenia wpływ lasu na samopoczucie jako dobry.

Ranking funkcji lasu utworzony przez odwiedzających LKP Lasy Beskidu Sądeckiego

Zadaniem ankietowanych było przypisanie funkcjom lasu: ekologicznym, społecznym i produkcyjnym odpowiedniej liczby punktów (od 1 do 6, przy czym najistotniejszej z funkcji przypisywano 1 punkt, po zsumowaniu punktów obliczono współczynniki). Najważniejszymi funkcjami lasu w opinii badanych są funkcje ekologiczne, takie jak: dostarczanie tlenu i oczyszczanie powietrza (1,7 pkt.), ochrona wód i gleb (2,0 pkt.) oraz las jako przestrzeń do życia dla roślin i zwierząt (2,2 pkt.). Funkcja społeczna lasu, kojarzona z możliwością rekreacji i wypoczynku, znalazła się na czwartej pozycji w rankingu (2,4 pkt.).

Produkcyjna funkcja lasu (3,4) dla większości ankietowanych wiąże się z możliwościami pozyskania grzybów i owoców runa leśnego. Nieliczni respondenci wskazywali na las jako źródło surowca drzewnego. Zaobserwowano zależność pomiędzy postrzeganiem produkcyjnej funkcji lasu, a pochodzeniem respondenta. Mieszkańcy wsi i małych miast w większym stopniu doceniają produkcyjne funkcje lasu – w tym lasu jako producenta drewna, niż osoby pochodzące z dużych miast.

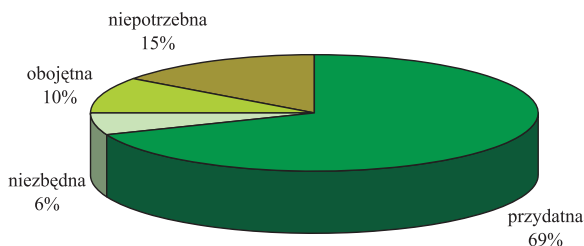
Najmniej istotne znaczenie zdaniem badanych, ma funkcja kształtowania przez las krajobrazu i dostarczania wrażeń estetycznych (3,9 pkt.).

Ocena przydatności infrastruktury Leśnej Bazy Turystycznej (LBT) i noclegowej

Respondenci rzadko korzystają z bazy noclegowej położonej na obszarze lasu. Ponad 60% ankietowanych nigdy nie nocowało w środowisku leśnym, natomiast 39% deklaroowało, iż przynajmniej raz w życiu skorzystało z możliwości przencowania na terenie lasu lub w bliskim jego sąsiedztwie. Najczęściej wskazywanym obiektem było schronisko (38%), następnie: pole namiotowe (24%), kwatery agroturystyczna (19%), ośrodek wypoczynkowy (10%), leśniczówka 8,5% wskazań.

Obecność infrastruktury turystycznej na terenie leśnych szlaków turystycznych i ścieżek ekologicznych wzbudza kontrowersje, dzieląc opinię publiczną na zwolenników i przeciwników Leśnej Bazy Turystycznej. Z przeprowadzonych badań wynika, że na Sądecczyźnie 3,5% dominują zwolennicy LBT. Istnienie infrastruktury turystycznej na terenie lasu docenia 69% badanych, deklarując, iż często z niej korzysta, dla 6% respondentów jest ona niezbędna na szlakach i w pobliżu parkin-

gów. LBT zniekształca środowisko leśne, na skutek czego las traci tajemniczość i urok, taki pogląd prezentowało 15% z pośród ankietowanych osób (ryc. 4).

Ryc. 4. Ocena przydatności elementów infrastruktury turystycznej na terenie lasu, przez odwiedzających LKP Lasy Beskidu Sądeckiego (Opracowanie własne)

Ryc. 4. Evaluation of usefulness of tourist infrastructure on the area of the forest expressed by interviewed persons in the area of Forest Promotion Area Lasy Beskidu Sądeckiego

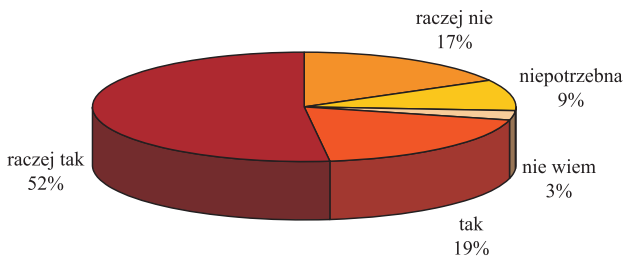
Wśród elementów infrastruktury turystycznej, największe znaczenie zdaniem respondentów mają kosze na śmieci (36,3%) i tablice informacyjne (20,5%). Mniej istotna w lesie jest obecność ławek (16,5%), WC (10%), zadaszeń i wiat (7%) oraz miejsc na ognisko (6%).

Postanowiono poznać zdanie ankietowanych na temat przydatności szlaków rowerowych i do jazdy konnej na obszarze LKP. Niemal 50% spośród badanych wyraża chęć skorzystania ze szlaków, dla 32% respondentów ich obecność w lesie jest obojętna, natomiast 18% uważa, że są one niepotrzebne na obszarze kompleksu leśnego. Przeciwnikami szlaków rowerowych i przeznaczonych do jazdy konnej są głównie osoby starsze, które uzasadniają swoją niechęć do nich, obawami o wzrost natężenia hałasu w środowisku leśnym. Problematiczną kwestię stanowi obecność szlaków rowerowych połączonych ze szlakami dla pieszych, takie rozwiązania rodzą niepokój użytkowników o bezpieczeństwo w trakcie wędrowek.

Ocena zagospodarowania i kondycji zdrowotnej lasów LKP Lasy Beskidu Sądeckiego

Lasy Sądeckie w opinii większości badanych (71%), są odpowiednio zagospodarowane i cechują się dobrą kondycją zdrowotną. Niemal 26% ankietowanych jest przeciwnego zdania, z czego 9% uważa, iż sposób, w jaki prowadzona jest gospodarka leśna na terenie LKP nie wpływa pozytywnie na stan lasu (ryc. 5).

W celu uzyskania pełnego obrazu oczekiwań społecznych odnośnie korzystania z lasu, postanowiono sprawdzić poczucie bezpieczeństwa wśród badanych na obszarze kompleksu leśnego. Ponad 91,5% ankietowanych czuje się bezpiecznie w lesie, natomiast 8,5% respondentów odczuwa niepokój o własne bezpieczeństwo. Źródłem obaw są potencjalne spotkania z wandalami oraz dziką zwierzyną leśną.

Ryc. 5. Ocena zagospodarowania i kondycji zdrowotnej drzewostanów w Beskidzie Sądeckim, przez ankietowanych na terenie LKP (Opracowanie własne)

Fig. 5. Evaluation of maintenance and health condition of tree stands in Beskid Sądecki expressed by interviewed persons in the area of Forest Promotion Area Lasy Beskidu Sądeckiego

Czynniki pochodzenia antropogenicznego, które należy eliminować z otoczenia lasu

Zdaniem ankietowanych do najpilniejszych zadań, jakie należy wykonać w środowisku leśnym należą: usunięcie śmieci i zadbanie o czystość lasu (46,5%), wprowadzenie ograniczeń dla wjeżdżających na teren lasu pojazdów mechanicznych (28%), podnoszenie poziomu kultury osobistej i edukowanie społeczeństwa z zakresu zasad korzystania z lasu (10,5%). Respondenci domagali się także zwiększenia ilości koszy na śmieci (5%) i tablic informacyjnych (4%), lepszego oznaczenia szlaków turystycznych (4%) oraz zwiększenia zasobów LBT (1,5%). Wśród czynników, które bezwzględnie należy eliminować z otoczenia lasu, na pierwszej pozycji znalazły się śmieci (42%). Nie mniejsze negatywne emocje budzą wśród opinii publicznej wjeżdżające na teren lasu motocykle, quady i samochody (29%). Niemal 18% ankietowanych dostrzega problem spowodowany obecnością psów puszczańskich luzem na terenie lasu. Respondenci piętnują nieumiejętne korzystanie z zasobów leśnych i brak kultury osobistej wśród odwiedzających lasy. Postulują za zwiększeniem dyscypliny w lesie oraz konsekwentnym egzekwowaniem przepisów prawa, w stosunku do osób popełniających wykroczenia.

Dyskusja

Badania Pracowni Badań Społecznych dotyczące częstotliwości przebywania społeczeństwa w lesie wykazały, że 15% badanych odwiedza las okazyjnie (dwa razy w roku). Codziennie w lesie przebywa 6%, raz na miesiąc 14%, natomiast 16% respondentów nie odwiedziło lasu w ciągu roku (PBS Sopot 2004). Wyniki uzyskane w niniejszych badaniach znacznie odbiegają od uzyskanych przez PBS. Z badań przeprowadzonych na Sądecczyźnie wynika, że niemal 40% badanych przebywa w lesie raz w miesiącu, natomiast 25% deklaruje, iż częściej niż raz w tygodniu. Niewielki procent respondentów (2%) codziennie odwiedza las, ok. 10% przyznaje, że przebywa w lesie raz w roku. Różnica w uzyskanych wynikach najpraw-

dopodobniej spowodowana jest doborem próby. Respondenci ankietowani na obszarze lasu częściej i chętniej w nim przebywają, ponieważ obcowanie z ekosystemem leśnym stanowi dla nich źródło przyjemności.

Zdaniem społeczeństwa oczyszczanie powietrza i produkcja tlenu to najważniejsza funkcja lasu (Zajac, Gołos 2001). Identyczny wynik uzyskano wśród respondentów w LKP Lasy Beskidu Sądeckiego. Odnośnie postrzegania pozostałych funkcji lasu nie zaobserwowano zgodności pomiędzy badaniami wykonanymi przez OBOP, a wynikami uzyskanymi na Sądecczyźnie. Z badań OBOP wynika, iż dla społeczeństwa drugą pod względem ważności funkcją jest *las jako środowisko życia roślin i zwierząt*. Natomiast wśród ankietowanych w Beskidzie Sądeckim na drugiej pozycji znalazła się funkcja ochronna w stosunku do wód i gleb. Funkcja społeczna lasu, kojarzona z możliwością rekreacji, wypoczynku, znalazła się na czwartej pozycji w rankingu. Natomiast na obszarze LKP Lasy Beskidu Śląskiego i LKP Lasy Janowskie rekreacyjna funkcja lasu była trzecią wymienianą pod względem ważności (Gołos, Janeczko 2002).

Respondenci w ponad 80% preferują pobyt w lesie mieszanym, obfitującym w różne gatunki drzew iglastych i liściastych. Trudno przesądzić, jakimi przesłankami kierowali się ankietowani udzielając odpowiedzi na to pytanie. Prawdopodobnie na uzyskany wynik wpłynęło miejsce badań, w Paśmie Jaworzyny Krynickiej dominują drzewostany jodłowo – bukowe i bukowo – jodłowe z domieszkami. Zdecydowana większość odwiedzających lasy Sądecczyzny (57%) deklaruje, iż najchętniej przebywałoby w lesie o charakterze naturalnym. Preferowany wygląd lasu według badanych to wysoki, wiekowy drzewostan z bogatym podszytem i runem. Podobny model lasu wygenerowała reprezentatywna próba społeczeństwa, doceniając przede wszystkim las: wysoki, mieszany, stary oraz rzadki (Gołos, Janeczko 2001).

Na obszarze LKP Lasy Beskidu Sądeckiego wśród czynników, dla których respondenci odwiedzają las na pierwszy plan wysuwa się potrzeba wypoczynku. Mniej ważnymi powodami wizyt w lesie są chęć obcowania z naturą, możliwość pozyskania owoców runa leśnego. Dla nielicznych (9%) istotnym powodem wizyt w lesie jest chęć obserwacji zwierząt. Ostoje zwierzyny, a przede wszystkim ostoje gatunków chronionych powinny być objęte szczególną opieką ze strony administracji państwowej. Wątpliwości budzi umieszczanie tablic informujących o zakazie wstępu, gdyż zakazy indukują ciekawość i prowokują do działania nie zawsze zgodnego z prawem. Konfrontując wyniki badań z wynikami ogólnopolskimi uzyskanymi przez OBOP, jako najważniejsze potrzeby, które motywowały do wizyty w lesie okazały się *potrzeba spaceru i zbioru grzybów* (Gołos, Janeczko 2002).

Badania przeprowadzone w województwie podlaskim i śląskim (Gołos, Zajac 2004) wykazały, iż cechami środowiska leśnego sprzyjającymi wypoczynkowi w lesie jest *cisza i spokój* oraz *czystość i porządek*. Podobnie ankietowani w LKP Lasy Beskidu Sądeckiego oczekują spokoju i ciszy w lesie (63,5%), czystego powietrza, a także zadbanego lasu wywołującego pozytywne wrażenia estetyczne. Zaśmiecony las, wjeżdżające na jego teren pojazdy mechaniczne to czynniki, które obniżają poziom satysfakcji z przebywania na łonie natury.

Kwestionariusz ankiety

Data

Ankieta: Oczekiwania i preferencje społeczeństwa wobec lasu

- 1) **Jak często Pani/Pan przebywa w lesie?**
 a) codziennie b) częściej niż raz w tygodniu c) raz w tygodniu d) raz w miesiącu
 e) kilka razy w roku f) raz w roku g) raz na kilka lat
- 2) **W jakim lesie Pani/Pan chciałaby (chciałby) przebywać najczęściej i dlaczego?**
 a) bór iglasty
 b) las liściasty
 c) las mieszany
- 3) **Jakie czynniki powodują, że Pani/ Pan odwiedza las?**

- 4) **Czego Pani/ Pan oczekuje podczas wizyty w lesie?**

- 5) **Który las Pani/ Pan chciałaby (chciałby) odwiedzać najczęściej?**
 a) las o charakterze zbliżonym do pierwotnego (pozbawiony śladów ingerencji człowieka)
 b) las o charakterze naturalnym (człowiek ingeruje, lecz swoją działalnością nie zmienia naturalnej biocenozy)
 d) las gospodarczy (człowiek prowadzi w nim zrównoważoną gospodarkę leśną)
- 6) **Czy korzystała(ł) Pani/ Pan z bazy noclegowej na terenie lasu?**
 a) tak (w jakim obiekcie/budynku?.....) b) nie
- 7) **Elementy infrastruktury turystycznej (ławki, kosze na śmieci, tablice informacyjne, zadaszenia i wiaty, WC, miejsce na ognisko) – podkreśl najważniejsze elementy**
 a) są niezbędne na szlakach i w pobliżu parkingów
 b) są przydatne, często z nich korzystam
 c) są mi obojętne
 d) są niepotrzebne – przez nie las traci urok
- 8) **Jakie jest Pani/ Pana zdanie na temat przydatności szlaków rowerowych oraz przeznaczonych do jazdy konnej na terenie kompleksu leśnego?**
 a) są przydatne, skorzystałabym (skorzystałbym) z nich
 b) są mi obojętne
 c) są niepotrzebne, ponieważ
- 9) **Jakiego typu formy „aktywności” Pani/ Pan podejmuje w środowisku leśnym? (wskaż 2 odpowiedzi)**
 a) spacery b) biegi c) jazda konno d) jazda na rowerze e) zbiór owoców i grzybów
 f) obserwacja zwierząt g) gimnastyka i inne ćwiczenia fizyczne i) inne
- 10) **Proszę ponumerować funkcje lasu od najważniejszej do najmniej istotnej przypisując im odpowiednio cyfry od 1 do 6.**
 – a) dostarczanie surowca drzewnego/ owoców runa leśnego i grzybów
 – b) możliwość wypoczynku, rekreacji
 – c) ochrona wód i gleb
 – d) dostarczanie tlenu i oczyszczanie powietrza
 – e) kształtowanie krajobrazu- dostarczanie wrażeń estetycznych
 – e) przestrzeń do życia organizmów żywych
- 11) **Czy lasy Sądeckie są zadbane i odpowiednio zagospodarowane?**
 a) tak b) raczej tak c) nie wiem d) raczej nie e) nie
- 12) **Wyobraź sobie wymarzony las – opisz jego wygląd lub podaj cechy**

- 13) **Jaki jest wpływ lasu na Twoje samopoczucie i zdrowie psychiczne – fizyczne**
 a) bardzo dobry b) dobry c) obojętny d) negatywny
- 14) **Czy w lesie czujesz się bezpiecznie? Jeśli nie to dlaczego?**
 a) tak b) nie
- 15) **Jakie czynniki pochodzenia antropogenicznego wg Pani/ Pana należy eliminować z otoczenia lasu?**

- 16) **Wskaż jakie działania powinni podjąć sprawujący opiekę nad lasami, aby przebywanie w środowisku leśnym dostarczało pełnej satysfakcji**

Pytania metryczkowe

Płeć: K/ M

Wykształcenie

- a) wyższe
 b) średnie
 c) podstawowe

Pochodzenie

- a) miasto powyżej 100 tys. mieszkańców
 b) miasto poniżej 100 tys. mieszkańców
 c) wieś
 Wiek
 a) poniżej 20 lat
 b) od 21 do 30 lat
 c) od 31 do 40 lat
 d) od 41 do 50 lat
 e) od 51 do 60 lat
 f) powyżej 61 lat

Ryc. 6. Wzór nr 1. Kwestionariusz ankiety
 Fig. 6. Pattern no. 1. The inquiry questionnaire

Wśród motywów, dla których badani w LKP Lasy Beskidu Sądeckiego odwiedzają las na pierwszym planie znalazły się potrzeba wypoczynku i rekreacji oraz kontaktu z przyrodą. Środowisko leśne sprzyja wypoczynkowi, a także uprawianiu różnego rodzaju hobby. Najczęściej uprawianymi formami aktywności są spacery, zbiór grzybów i owoców leśnych oraz obserwacje zwierząt. Badania przeprowadzone w regionie śląskim i podlaskim wskazują, iż najważniejszym celem wizyt w lesie jest chęć spaceru, pozyskania owoców runa i jazda na rowerze (Gołos, Janeczko 2002).

Z badań przeprowadzonych w regionie podlaskim i śląskim wynika, iż do najważniejszych elementów infrastruktury turystycznej należą kosze na śmieci (ponad 66%), tablice informacyjne (55%), ujęcia pitnej wody oraz sanitariaty (Gołos, Zając 2004).

Podobnie wskazali respondenci w LKP Lasy Beskidu Sądeckiego, dla których ważna jest obecność na szlakach, koszy na śmieci oraz tablic informacyjnych.

Mniejsze znaczenie w odczuciu badanych mają ławki, zadaszenia i wiaty.

Wnioski

- Zdaniem respondentów najwięcej przyjemności dostarcza pobyt w lesie mieszanym o charakterze naturalnym: z wysokim drzewostanem, bogatym w podszyt i runo. Opinię tę można podczas kanalizacji ruchu turystycznego, czy projektowania ścieżek spacerowych.
- Najważniejsze w opinii ankietowanych są funkcje ekologiczne i ochronne lasu. Za najmniej istotną respondenci uznali produkcyjną funkcję lasu. Należy zatem zastanowić się czy Lasy Państwowe nie powinny dołożyć starań, aby społeczeństwo dostrzeżało i doceniało także rolę lasu jako producenta drewna? Warto eksponować ekologiczną i użytkową funkcję drewna.
- Społeczeństwo piętnuje nieumiejętne korzystanie z zasobów leśnych. Dlatego istnieje potrzeba kontynuowania działalności edukacyjnej, która zaowocuje wzrostem świadomości społecznej i racjonalnym podejściem do zagadnień związanych z użytkowaniem zasobów leśnych. Należy zastanowić się nad wprowadzeniem dotkliwszych kar dla osób dopuszczających się wykroczeń i przestępstw w zakresie bezprawnego korzystania z lasu.
- Opinia publiczna sugeruje, aby ingerencja człowieka w ekosystem leśny ograniczała się do minimum. Realizacja tego postulatu nie jest prawdopodobna, w ilościach, kiedy funkcje produkcyjne *finansują* całokształt działalności PGL LP na rzecz środowiska leśnego, a tym samym pozwalają lasom pełnić funkcje społeczne i ekologiczne. Warto przeprowadzić badania, na temat gotowości społeczeństwa do pokrywania z własnych przychodów, kosztów związanych z całokształtem działalności na rzecz trwałości i ciągłości lasów w Polsce.

Fot. 1. Puszcza Kozienicka, Ługi Helenowskie (fot. M. Kurowski)

Literatura

- Gołos P., Janeczko E. 2001. *Las i jego funkcje w opinii Polaków. Badania opinii publicznej OBOP*. [W:] Modelowe zagospodarowanie lasu dla rekreacji i wypoczynku w wybranych LKP – badania opinii publicznej. Dokumentacja naukowa. Maszynopis. IBL, Warszawa.
- Gołos P., Janeczko E. 2002. *Modelowe zagospodarowanie lasu dla rekreacji i wypoczynku w wybranych LKP – badania opinii publicznej*. Dokumentacja naukowa. Maszynopis. IBL, Warszawa.
- Gołos P., Zajac S. 2004. *Spoleczne potrzeby i preferencje w zakresie rekreacyjnej funkcji lasu*. [W:] Pieńkos K. red. Problemy zrównoważonego rozwoju turystyki, rekreacji i sportu w lasach, AWF, Warszawa: 104.
- Murat E. 2005. *Poradnik hodowcy lasu*. Wydawnictwo Świat, Warszawa: 12.
- Pracownia Badań Społecznych dla PGL „Lasy Państwowe”. 2004. Raport z badań, Sopot. www.lasy.gov.pl/groups/cilp/swl/lasy
- Zajac S., Gołos P. 2001. *Formy udostępniania lasów*. Biblioteczka leśniczego 150, Wydawnictwo Świat, Warszawa: 10–11.

Anna Janusz

Marcin Piszczyk

Katedra Szczegółowej Hodowli Lasu

Wydział Leśny

Uniwersytet Rolniczy im. H. Kołłątaja w Krakowie